

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS

2013 | Vol. 5 | No. 1 | ISSN 1803-8220

KUBÁT, M. (2013). *Současná česká politika: Co s neefektivním režimem?* Praha: Barrister & Principal. 119 s. ISBN 978-80-87474-86-0.

RECENZE KAMILA ŠVECE

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

Internetový recenzovaný časopis vydává
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze,
Katedra politologie Institutu politologických studií

KUBÁT, M. (2013). *Současná česká politika: Co s neefektivním režimem?* Praha: Barrister & Principal. 119 s. ISBN 978-80-87474-86-0.

V lednu 2013 vyšla v nakladatelství Barrister & Principal monografie *Současná česká politika: Co s neefektivním režimem?*. Lepší načasování si autor a nakladatelství nemohli vybrat. Publikace vyšla totiž zrovna v době vrcholící kampaně první přímé volby prezidenta v parlamentním režimu České republiky. Právě na tomto příkladu, ale nikoli pouze na něm, Michal Kubát ukazuje slabá místa českého parlamentního režimu a také na to, v čem ona neefektivita režimu spočívá.

Michal Kubát rozvíjí a uceleně předkládá svůj pohled na reformu českého parlamentarismu. Nejedná se však o myšlenky zcela nové, či o návrhy, které by byly výsledkem krátkodobého hodnocení nepříliš šťastného stavu. Naopak, autor tímto svým rozsáhlým textem doplňuje sérii dříve publikovaných článků, konferenčních vystoupení i komentářů, v nichž se jeho názor na problémy českého parlamentarismu objevuje již delší dobu. Je nutné rovněž připomenout, že Kubát nebyl prvním, kdo na problematiku slabostí českého parlamentního režimu upozornil. Již na začátku druhé poloviny 90. let to byl Miroslav Novák, který ve svých článcích¹ zdůrazňoval téma neefektivity a nestability vládních koalic v České republice. Právě na tohoto svého učitele autor knihy navazuje. Nezůstává ale jen u problému vládní stability a neefektivity vládnutí, ve svých úvahách jde dále a ukazuje, jak by zavedení přímé volby prezidenta mohlo ovlivnit rozkolísání parlamentarismu.

¹ Vedle i Kubátem citované *Malé politologické úvahy o vládní stabilitě* [NOVÁK, M. (1996a). *Malá politologická úvaha o vládní stabilitě. Parlamentní zpravodaj*, sv. 2, č. 7, s. 296-297.] zmiňme například také článek *Volby do Poslanecké sněmovny, vládní nestabilita a perspektivy demokracie v ČR* [Novák, M. (1996b). *Volby do Poslanecké sněmovny, vládní nestabilita a perspektivy demokracie v ČR. Sociologický časopis*, roč. XXXII, č. 4, s. 407-422. ISSN 0038-0288.

Kvalita recenzované publikace je dána zejména deduktivně pojatou argumentační linií autora, která na jedné straně svědčí o důkladném promýšlení tématu a odborných znalostech autora, na straně druhé je jím uváděná argumentace velmi přesvědčivá. Díky druhému aspektu však dochází k mírně paradoxní situaci: autor se snaží nepředkládat dogmata. Text je pojat polemicky a autor navrhuje řešení, která sice vybízejí k úvahám, ale právě precizní argumentace může čtenáře lehce přesvědčit, že zefektivnit parlamentní režim nemůže být nikterak těžké, zvláště když drží v ruce propracovaný návod, jak k tomu dospět.

Píši-li o Kubátově argumentační linii, nelze pominout bez povšimnutí samotnou strukturu publikace, jež odráží směr Kubátova uvažování. Monografie je rozdělena do dvou hlavních částí: teoretické a praktické. Obě části jsou co do rozsahu i počtu kapitol. První blok *Demokratický režim v teorii* (s. 13-57) se zaměřuje na problematiku demokratických režimů v obecné rovině. Této části není příliš co vytknout. I přestože autor uvádí, že není „...nutné dopodrobna opakovat již známé definice a teorie“ (s. 13), vypořádává se s teorií na relativně malém prostoru velmi dobře. Již v první kapitole osvětluje rozdíl mezi *politickým systémem* a *politickým režimem*², aby se následně režimům věnoval podrobněji. I když autor nejde do přílišné hloubky, úroveň, na níž se pohybuje, je zcela dostatečná pro dosažení cíle a zodpovězení základní otázky *Co s neefektivním režimem?* Politolog či ústavní právník by jistě mohl pokládat některé části textu za příliš strohé a mohl by se dožadovat jejich rozvedení či zproblematizování. Příkladem může být pasáž, v níž se autor věnuje vnitřnímu složení

² Toto rozlišení považuji za užitečné a potřebné, neb politický systém je ve své podstatě nadřazen režimu.

vlády a pozici premiéra ve vládě. Jistě by zde mohl autor rozvést problematiku do větší šíře zmíněním významu alokace ministerských postů a přiblížením významu jednotlivých ministerstev pro fungování vlády a parlamentarismu jako takového. Pokud by tak učinil, je jisté, že by se práce stala čtenářsky méně dostupnou, teoretický záběr by začal převažovat a přišel by o svou funkci «odrazového můstku» pro druhou - a to podstatnější - část knihy. Pro širší veřejnost je tak zvolený rozsah teoretické části nesporně dostačující. První tři kapitoly, v nichž se autor věnuje všem pro něj podstatným aspektům (jsou jimi racionalizace parlamentarismu, postavení premiéra ve vztahu k fungování vlády či pojednání o variabilitě parlamentarismu a analýze „poloprezidencialismu“) je tak možno považovat za zcela adekvátní. Co v této první části práce nenalezneme a co by ještě více mohlo obtížnost a nelehkou prosaditelnost reformy politických režimů osvětlit, je explicitně uvedený vliv politické kultury. Autor se jí v textu sice místně dotýká, ale větší prostor, bohužel, nedostala.

Druhá část publikace se zaměřuje již pouze na český demokratický režim a tvoří ji tři kapitoly: 1) *Demokracie a parlamentarismus v České republice* (s. 59-68), 2) *Co dělat s demokratickým režimem v České republice* (s. 69-94) a 3) *Co nedělat s parlamentním režimem v České republice. Causa přímé volby prezidenta* (s. 95-104). Už samotné názvy kapitol mají dostatečnou vypovídací hodnotu a dokládají zcela zjevně logický postup výkladu.

V kapitole o demokracii a parlamentarismu v České republice se Michal Kubát zaměřuje na hledání odpovědi na otázku, zda je Česká republika spíše majoritním či konsensuálním modelem demokracie. Na základě posuzování vlád z pohledu typu koaličních uspořádání, vztahu exekutivy a legislativy či asymetričnosti parlamentu a typu volebního systému dochází k závěru (asi nepřekvapujícím), že převládá spíše příklon ke konsensuální demokracii. K tomuto je nutno připojit dvě

poznámky. Na rozdíl od autora se nedomnívám, že vládu Miloše Zemana je možno označovat jako menšinovou, ale spíše za koaliční. Vzhledem k faktu, že se jednalo o spolupráci zajištěnou smluvním aktem a koaliční partner sociálních demokratů ODS získal na základě podpory vládě posty ve vedení sněmovny či ve státní správě, přikláněl bych se k označení koalice, kdy však jeden z aktérů nezískal exekutivní posty. Je to však otázka akademické diskuse, která pro publikaci není podstatná. Druhou poznámkou je politování, že Senátu, jakožto druhé komoře Parlamentu ČR nebylo věnováno více prostoru, neb hovořili o parlamentarismu jako takovém, měla by se diskuse věnovat systematicky oběma komorám. Neznamená to ale, že by se Michal Kubát horní komoře nevěnoval vůbec. Avšak vzhledem k tomu, že se jedná o komoru kompetenčně slabší, je pojmána spíše okrajově. Otázkou do diskuse je, nakolik je slabší fakticky, nikoliv normativně. Vzhledem k tomu, že má pravomoc postavit se proti rozhodnutí Poslanecké sněmovny, která jej musí přehlasovat absolutní většinou hlasů, je možná nutné jej považovat za aktéra, který racionalizaci parlamentarismu komplikuje, neboť, jak na jiných místech práce autor zdůrazňuje, se i díky volebnímu systému efektivní většiny koalice nehledají snadno. Ale samozřejmě platí, že Poslanecká sněmovna je komorou dominantní, neboť může prosadit své návrhy navzdory rozhodnutí Senátu i prezidenta, jak autor píše (s. 66).

Velmi zajímavá je problematika možnosti zavedení poloprezidentského režimu v České republice analyzovaná. V následující kapitole textu. Ač může působit Kubátova teze překvapivě a donkichotsky, je jím uvedená argumentace přesvědčivá a minimálně nutí čtenáře k vážnému zamyšlení. Lze však souhlasit s autorem, když svou úvahu ukončuje tvrzením, že politická realita v žádném případě není prosazení tohoto návrhu nakloněna.

Ve zbývajících podkapitolách zamě-

řujících se na racionalizaci režimu se autorovi daří velmi umně propojovat teoretické předpoklady uvedené v první části s českými realitami i s příklady ze zahraničí (příliš nepřekvapí, že autor – specialista mimo jiné na Polsko – opodstatněně využívá inspirace právě polským parlamentarismem). Jak jsem uvedl na začátku, kniha vybízí k přemýšlení a uvažování o problému, proto poučený čtenář může mít na některá řešení odlišný názor. Nic to ale nemění na faktu, že co se argumentačních schopností autora týká, nelze mu rozhodně nic zásadního vytknout. Podařilo se mu nabídnout velmi efektivní řešení.

Poslední třetí kapitola druhé části práce je věnována – dovolím si společně s Kubátem tvrdit – nešťastnému zavedení přímé volby hlavy státu v Česku. V ní autor shrnuje politický kontext myšlenky změny na tento typ volby a dopad na český parlamentní režim. Domnívám se, že tato kapitola bude zajímavá zejména pro čtenáře širší veřejnosti, jelikož názor odborné obce a žurnalistů byl v tomto případě až nečekaně a ojediněle jednotný a vyslovoval se proti změně způsobu volby. Možná právě tuto kapitolu by si zájemci o politologii z řad veřejnosti měli přečíst co nejpozorněji, jelikož ukazuje na nepromyšlené jednání politikých elit v tak zásadní ústavní otázce, jakou je volba hlavy státu.

Poslední část Kubátovy publikace tvoří shrnující závěry vztahující se ke každému z problémů zmíněných v práci. Tak, jak byl autor precizní v průběhu psaní celého předchozího textu, drží se toho až do konce. V číslovaných odstavcích shrnuje výsledky své analýzy, a to jak v obecné rovině, tak i v případě českého parlamentarismu.

Michalu Kubátovi se podařilo předložit velmi kvalitní analýzu českého parlamentního režimu opřenou o významný teoretický fundament. Ve své knize jde ale ještě dál a nabízí konkrétní řešení pro jeho zefektivnění. Jistě, někteří čtenáři či odborníci mohou mít jiný pohled na způsoby zvýšení efektivity

a racionalizaci, ale nelze opominout, že Michal Kubát předkládá veřejnosti zatím nejkomplexnější práci na toto téma. Jeho argumentace je natolik přesvědčivá, že – řečeno společně s Cimrmanem – můžeme o tom diskutovat, můžeme o tom vést spory, můžeme s tím i nesouhlasit, ale to je tak všechno, co se proti tomu dá dělat.

Kamil Švec³

³ PhDr. Kamil Švec působí na katedře politologie IPS FSV UK v Praze. Kontakt: sveck@fsv.cuni.cz.